

1. Verachtering in haar begin

De afgedwaalde van hart.
Spreuken 14:14, Eng. vert.

Als er een overweging is die een geestelijk gezinde gelovige meer tot ootmoed maant dan alle andere, dan is het dat er in zijn hart, na alles wat God voor hem gedaan heeft, na al die keren dat Hij Zijn genade rijk tentoongespreid heeft, hem geduldig en zachtmoedig onderwezen heeft, hem herhaaldelijk geoefend heeft met de tucht van Zijn verbond, na al die ontvangen liefdesblijken en lessen die hij in de praktijk heeft opgedaan, nog altijd een beginsel huist dat geneigd is om stilletjes, voorgoed en gevaarlijk ver van God af te wijken. Voorwaar, deze ernstige waarheid geeft ons voldoende stof om ons zo diep als het maar kan te verootmoedigen voor Hem.

De oorzaak

Als we, nu we aan het begin staan van ons onderzoek naar dit onderwerp, een oorzaak mogen aanwijzen voor het feit dat dit latente, subtiele beginsel in de ziel steeds meer ruimte krijgt om zijn macht uit te oefenen, dan wijzen we naar het feit dat de gelovige voortdurend de waarheid uit het oog verliest dat Gods genade op zichzelf hem niet voor vergaande verachtering kan bewaren. De vijandige invloeden die haar omsingelen, de felle aanslagen waaraan ze wordt blootgesteld en het zwakke verzet dat ze kan bieden zijn van dien aard dat er, als ze op haar eigen krachten is aangewezen, geen moment is waarop het proces van beginnend en

heimelijk verval niet reeds in de ziel begonnen kan zijn en daar vorderingen maakt – welke klinkende overwinningen Gods genade voorheen dan ook behaald mag hebben! We zijn geneigd om de genaden van de Geest te vergoddelijken. We beschouwen geloof, liefde en dergelijke genaden vaak als dingen die van zichzelf almachtig zijn, en daarbij vergeten wij dat ze, hoewel ze zonder twijfel goddelijk van oorsprong en geestelijk van aard zijn en een heiligmakende uitwerking hebben, zichzelf niet door hun eigen kracht onderhouden, maar onderhouden worden doordat Jezus hun voortdurend verlevendigt en voedt. Zodra ze aan hun eigen kracht worden overgelaten, zullen ze zeer zeker in verval raken en verwelken.

Hierbij moeten we echter een dierbare en belangrijke waarheid in het oog houden: het wezen van ware genade is onverwoestbaar. Gods genade in de ziel kan nooit helemaal sterven; het ware geloof kan nooit volledig en voorgoed verdwijnen. We hebben het nu alleen over hun verval. Een bloem kan slap hangen maar toch in leven zijn; een plant kan kwijnen zonder evenwel dood te gaan. Hoe diep het geestelijk verval en hoe zwak de genade ook kan zijn, er is een leven dat nooit sterft. Te midden van al zijn schommelingen, de wisselingen van eb en vloed, zijn vallen en opstaan, wordt de gelovige in Jezus ‘in de kracht Gods bewaard door het geloof tot de zaligheid’ [1 Petr. 1:5].¹ Hij kan niet geheel en al afvallen; hij kan niet voorgoed verloren gaan. Gods onveranderlijkheid bewaart hem, het genadeverbond bewaart

1. U vindt in dit boek tekstverwijzingen tussen ronde en vierkante haken. De tekstverwijzingen tussen ronde haken zijn van de auteur zelf, de tekstverwijzingen tussen vierkante haken zijn door de vertaler ter verduidelijking toegevoegd. Alle noten in dit boek zijn van de vertaler.

hem, Jezus' volbrachte werk bewaart hem, de inwoning van de Geest bewaart hem, en zij bewaren hem tot de eeuwige heerlijkheid. We zeggen dus dat ware genade onverwoestbaar is; het kan nooit sterven. Maar het kan wel wegzakken; en het is dit ernstige en belangrijke onderwerp waarvoor de heilige aandacht van de lezer gevraagd wordt. Ons voor-nemen is het onderwerp 'verachtering van de persoonlijke godsdienst in de ziel' te behandelen in zijn verschillende en opvallendste verschijningsvormen en fases en die middelen aan te wijzen die God verordineerd en gezegend heeft om het weer te herstellen en te verlevendigen.

Daar we geloven dat ieder kind van God dat in een toestand van inwendig verval en uitwendige achteruitgang terugvalt, daar stapje voor stapje en geleidelijk terecht komt, en we tevens geloven dat het proces van geestelijk verval kan voortschrijden binnen in de verborgen kamers van de ziel zonder dat bij de gelovige ook maar de minste argwaan of angst oprijst, achten we het hoogst noodzakelijk om deze toestand allereerst in zijn begin te beschouwen, als hij nog verborgen is. Moge de Geest van de Heere het verstand van de schrijver en de lezer vervullen met licht en het hart met ootmoed, en moge Hij het oog van het geloof enkel en alleen naar Jezus opheffen en op Hem richten als we een onderwerp gaan ontvouwen dat zo puur geestelijk en hart-doorzoekend is!

Het leven van God in de ziel

We beginnen met een korte uitleg van het leerstuk dat als de grondslag van ons onderwerp gezien moet worden, namelijk: Het leven van God in de ziel van de mens. De gelovige in Jezus is de goddelijke natuur deelachtig (2 Petr. 1:4).

Hij is ‘uit de Geest geboren’; Christus woont in hem door het geloof; en dit maakt zijn nieuwe en geestelijke leven uit. Deze ene maar nadrukkelijke uitspraak van de apostel ontvouwt dit leerstuk en bevestigt het feit: ‘Christus in u’ (Kol. 1:27, Eng. vert.). Het is niet zozeer zo dat de gelovige leeft, maar meer dat Christus in hem leeft. Zo drukt de apostel het uit: ‘Ik ben met Christus gekruisigd, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij’ [Gal. 2:20]. Zullen we eens kijken naar Paulus’ levensverhaal ter illustratie van dit leerstuk? Ziehier het grote geheim van zijn bovennatuurlijke leven. Hij leefde onvoorwaardelijk voor Christus; en de bron hiervan was dat Christus geestelijk in hem leefde. Dit was het wat hem die diepe wijsheid, rijke kennis, vrijmoedigheid in het preken, onverschrokken ijver, onvermoeibaarheid in zware omstandigheden, geduld in het lijden en succes in zijn werkzaamheden gaf: Christus leefde in hem. En dit maakt het verheven en heilige leven van ieder kind van God uit: ‘Christus, Die ons Leven is.’ Het was Hem als Verbondshoofd en Middelaar van Zijn volk gegeven om het leven te hebben in Zichzelf, opdat Hij het eeuwige leven zou schenken aan al degenen die de Vader Hem gegeven had. Christus heeft dit leven (Joh. 5:26), Christus geeft het door (Joh. 5:25), Christus onderhoudt het (Joh. 6:57) en Christus bekroont het met eeuwige heerlijkheid (Joh. 17:24).

Verborgen voor de wereld

Een bijzondere eigenschap van het leven van God in de ziel is dat het *verborgen* is. ‘Uw leven is met Christus verborgen in God’ (Kol. 3:3). Het is een verborgen leven. De aard, bron, handelingen en onderhoudsmiddelen van dit leven zijn bedekt voor de zintuigen van de mensen. ‘De wereld kent ons niet’ [1 Joh. 3:1]. Ze kende Jezus niet toen

Hij in het vlees verkeerde, anders zou ze de Heere des levens en der heerlijkheid niet gekruisigd hebben. Is het dan vreemd dat ze Hem niet kent zoals Hij woont in de harten van Zijn leden, waar Hij nog veel dieper verborgen is? Ze heeft Christus in Zijn eigen Persoon gekruisigd, ze heeft Hem gekruisigd in de personen van Zijn heiligen, en als ze de macht kreeg zou ze Hem zo weer kruisigen. En toch zit er iets in het goddelijke leven van de gelovige wat de verwondering wekt van de wereld, die Christus verwerpt. Dat de gelovige onbekend en toch welbekend is, sterft en toch leeft, gekastijd en toch niet gedood wordt, bedroefd en toch altijd blij is, arm is en toch velen rijk maakt, niets heeft en toch alles bezit, dat is inderdaad een raadsel, een paradox voor het vleselijke verstand. Ja, er zijn momenten dat de gelovige een raadsel voor zichzelf is. Hoe kan het dat het goddelijke leven in zijn ziel onderhouden wordt te midden van zoveel wat verzwakt, in leven gehouden wordt te midden van zoveel wat doodt, dat de flakkerende vonk te midden van de golven wel verduisterd wordt maar niet uitdooft! Of zonder beeldspraak: hoe kan het dat zijn ziel erop vooruitgaat bij de meeste tegenstand, opstijgt onder de zwaarste lasten, zich verblijdt in de grootste verdrukkingen en het mooist en hardst zingt wanneer het kruis het zwaarst drukt en de doorn het diepst steekt? Dat mag hem wel tot de uitroep brengen: 'Ik ben een wonder voor anderen, maar een nog groter wonder voor mezelf!' Maar hoewel de aard en de onderhoudsmiddelen van het goddelijke leven in de ziel verborgen zijn, geldt dat niet voor de uitwerkingen ervan, die de aanwezigheid en de echtheid van dit leven aantonen. De wereld houdt de gelovige nauwlettend in het oog. Ze let op iedere stap die hij zet, speurt iedere gang van hem na en onderzoekt en analyseert nauwgezet zijn verborgen

motieven. Geen enkele fout, afwijking of compromis ontsnapt aan haar aandacht of kritiek: ze verwacht – en dat mag ze ook verwachten – perfecte harmonie van leer en leven en ze bestraft – terecht – iedere tegenstrijdigheid die ze tussen beide opmerkt. De uitwerkingen van het leven van God in de ziel van de gelovige worden dus waargenomen door een goddeloze wereld. Er is iets in de eerlijke en oprechte wandel van een kind van God wat de aandacht en verwondering van mensen afdwingt en opwekt. Hoewel ze hem haten en verachten, kunnen ze niet anders dan dit bewonderen en zich hierover verbazen.

Veilig bij God

Een andere eigenschap van het goddelijke leven in de ziel is dat het *geborgen* is. ‘Uw leven is met Christus verborgen in God’ (Kol. 3:3). Daar kan niemand erbij komen; geen macht kan het vernietigen. Het is ‘verborgen met Christus’, de geliefde Zoon van de Vader, de vreugde, de heerlijkheid, de rijkste en kostbaarste schat van Jehova; meer nog, het is ‘met Christus verborgen in God’, in de hand, in het hart, in de algenoegzaamheid, ja, in de eeuwigheid van God. O, die volkomen geborgenheid van het geestelijke leven van de gelovige! Geen aardse of helse macht kan het aanroeren. Het kan door de satan bestormd, door de verdorvenheid belaagd, door mensen bespot, en in tijden van ongelof en diepe beproevingen door de gelovige zelf betwijfeld worden, en toch is het er, veilig ondergebracht bij de eeuwigheid van God, opgebonden in het hart en het Wezen van Jehova, en geen enkele vijand kan het tenietdoen. ‘De satan’, zegt Charnock, ‘zou evengoed God uit de hemel kunnen trekken, Christus’ geborgenheid kunnen ondermijnen en Hem van de boezem van de Vader kunnen afrukken als de gelovige van

zijn geestelijk leven beroven of dat genadebeginsel tenietdoen dat God in hem geplant heeft.’ Maar Iemand Die meerder is dan Charnock heeft gezegd: ‘Ik geef hun het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal hen uit Mijn hand rukken’ (Joh. 10:28). Laten de schapen en de lammeren van het ‘kleine kuddeken’ zich verblijden omdat de Herder leeft en zij daarom ook zullen leven. Maar we gaan nu ertoe over om het *verval* van dit leven in de ziel te bezien.

Definitie

Met een toestand van beginnend verval bedoelen we die verachtering van het geestelijk leven en de genade in de gelovige die kenmerkend is voor het allereerste en meer verborgen stadium. Hier is het nog latent en verborgen, en daarom het minst verdacht en het meest gevaarlijk. Het droevige proces van geestelijke verachtering kan in de ziel zo heimelijk, zo stilletjes en zo onopgemerkt voortschrijden dat degene die het betreft wellicht reeds veel terrein, genaden en levenskracht verloren heeft en in een zorgwekkende toestand van geestelijke doodsheid en verval is meegevoerd, nog voordat er zelfs maar een vermoeden van zijn werkelijke toestand in zijn boezem is opgerezen. Evenals Simson kan zo iemand ontwaken uit zijn slaap en zeggen: ‘Ik zal ditmaal uitgaan, als op andere malen, en mij uitschudden; want hij wist niet, dat de HEERE van hem geweken was’ (Richt. 16:20). Of hij lijkt op Efraïm, van wie staat opgetekend: ‘Vreemden verteeren zijn kracht, en hij merkt het niet; ook is de grauwigheid op hem verspreid, en hij merkt het niet’ (Hos. 7:9). Dit is de toestand van de ziel die we nu hebben te onderzoeken; een toestand die niet zozeer zichtbaar is voor de uitwendige waarneming van mensen, maar vooral en directer voor een

heilig en hartdoorzoekend God. Wanneer we de toestand van een afkerige van hart onder de loep nemen, zullen we in de eerste plaats laten zien welke dingen niet gepaard hoeven te gaan met de beginfase van een toestand van verachtering.

Wat niet gepaard gaat met verachtering

Ten eerste: *het brengt geen verandering in het wezen van de goddelijke genade met zich mee*, maar een heimelijke achteruitgang van de welstand, levenskracht en beoefening van die genade in de ziel. Zoals het hart in het lichamelijk gestel niets van zijn natuurlijke functie verliest wanneer het door een ziekte slechts een flauwe en zwakke hartslag door het vaatstelsel heen stuurt, zo kan de goddelijke genade in het geestelijk gestel van de gelovige ziek, zwak en inactief zijn en toch haar aard en eigenschappen behouden. De hartslag kan zwak zijn, maar toch klopt hij nog; het kan zijn dat het zaad geen vrucht draagt, en toch 'leeft en blijft het voor eeuwig'; de goddelijke natuur kan kwijnen, en toch kan ze nooit samentaan of versmelten met een andere natuur en zal ze haar goddelijkheid altijd onbevlekt en onveranderd bewaren. Dat neemt niet weg dat de goddelijke genade wat haar kracht en oefening betreft gevaarlijk diep weg kan zakken, ook al verandert haar natuur niet. Ze kan ziek, traag en nabij de dood zijn; ze kan als gevolg van haar verval zo uitgeteerd zijn dat ze geen verzet weet te bieden aan de sterke verleidingen van de verdorvenheid; ze kan zo laag terneer liggen dat de vijand naar hartenlust eroverheen kan walsen; ze kan zo inactief en toegeeflijk zijn dat luiheid, wereldsgezindheid, trots, vleselijkheid en dergelijke ondeugden vrij spel hebben.

Deze verachtering van de genade kan ook vorderingen maken *zonder dat het oordeelsvermogen enig teken van berderf vertoont in zijn beschouwing van de schoonheid en gepastheid van geestelijke waarheden*. Niet het gebrek aan een geestelijke beschouwing van de lieflijkheid en harmonie van de waarheid, maar het gebrek aan geestelijk genot is het symptoom dat de ware toestand van de ziel aan het licht brengt. Het oordeelsvermogen zal niets van zijn licht verliezen, maar het hart wel veel van zijn vurigheid; de openbaarde waarheden, in het bijzonder de genadeleerstukken, zullen wat hun waarde en schoonheid betreft dezelfde vooraanstaande plek behouden, maar hun invloed zal amper merkbaar zijn. De gelovige zal nog steeds met Gods Woord instemmen, maar een haast volslagen vreemdeling zijn van het Woord als middel tot heiligmaking, verootmoediging en voeding; ja, het kan ook niet anders zolang dit proces van heimelijk verval in zijn ziel doorzet.

Deze beginnende toestand van verval *hoeft niet te betekenen dat de lat van de heiligheid lager gelegd wordt*, maar houdt wel in dat het hart niet opstijgt en dat het gemoed zich niet erop toelegt om zich in de praktijk aan dat heilige richtsnoer te houden. Het oordeelsvermogen zal erkennen dat Gods wet, zoals die in het leven van Christus belichaamd werd, de leefregel is voor de gelovige, en toch kan de levende godzaligheid zo ver weggezakt zijn in de ziel dat er geen verlangen is om Christus gelijkvormig te worden, geen hunkering naar heiligheid, geen 'tegenstand ten bloede toe in de strijd tegen de zonde' [vgl. Hebr. 12:4]. O, een christen verkeert in een zorgwekkende toestand als het hart het oordeelsvermogen tegenspreekt en het leven de belijdenis logenstraft! Als er meer kennis is van de waarheid dan ondervinding

van de kracht ervan, meer licht in het verstand dan genade in de genegenheden, meer pretenties in de belijdenis dan heiligheid en geestelijkheid in de levenswandel! En toch is het mogelijk dat een christelijke belijder tot deze droevige en naargeestige toestand vervalt. Wat zou dit een mens die niet meer heeft dan lege beschouwingen, credo's, verwaande pretenties en een koude en levenloze rechtzinnigheid ertoe moeten aanzetten om stil te staan, zijn hart te doorzoeken, zijn geweten te onderzoeken en de ware staat van zijn ziel voor God te weten te komen!

Uitwendig stipt, maar zonder hart

Nog eens: deze toestand van heimelijke afkering van God kan samengaan met een uitwendige en stipte betrachting van de genademiddelen, maar er wordt dan geen geestelijk nut of genot in de middelen ervaren. En mogelijk is dat hetgeen waardoor zijn ziel in slaap gesust wordt. Doordat hij door een puur vormelijke godsdienst in slaap gewiegd is, verkeert de gelovige in de waan dat zijn hart recht is en dat het naar Gods oordeel wel is met zijn ziel. Ja, sterker nog, een tanende gelovige kan zo diep weggezonden zijn in een vormelijke toestand dat hij de nauwe en verborgen omgang met God inruilt voor de uitwendige en algemene genademiddelen. Het kan zijn dat hij zijn intrek heeft genomen in de buitenste delen van de tempel en slechts in het voorhof van het heiligdom vertoeft. Het kan zijn dat regelmatige of zelfs onregelmatige afzondering voor meditatie, zelfonderzoek, het lezen van Gods Woord en het gebed in het verborgene het veld moet ruimen voor een uitwendige vorm van godzaligheid met veel poespas. Openbare vergaderingen en bijeenkomsten van religieuze genootschappen, het zakenleven en beroepsactiviteiten met een religieus karakter, die weliswaar

ondergeschikt maar niettemin belangrijk zijn, kunnen God uit de ziel wegstoten en Christus buiten het hart sluiten. Als een gelovige er tevreden mee is om ‘op dit armzalige rantsoen te leven’² en genoeg heeft aan het rumoer en de poespas van de uitwendige godsdienst, is dat een van de meest tastbare en zorgwekkende symptomen dat het leven van God in zijn ziel tanende is. Maar laten we nu een aantal meer positieve kenmerken opsommen van een toestand van beginnend en heimelijk geestelijk verval.

Wat wel gepaard gaat met verachtering

Wanneer een belijder kan leven met zijn gebruikelijke godsdienstplichten en ze strikt, regelmatig en vormelijk naleeft zonder dat hij daarin vreugde in God, kinderlijke nabijheid, verbrokenheid en tederheid en een zoete terugkeer naar God ervaart, mag hij ervan uitgaan dat zijn ziel heimelijk van God begint af te wijken. Als hij zijn ziel kan verzadigen en voeden – als het al ‘voeden’ genoemd mag worden – met een vorm zonder leven, welk duidelijker symptoom van zijn werkelijke toestand heeft hij dan nog nodig? Wil de godsdienst in de ziel gedijen en groeien, dan heeft ze voor haar voeding en ondersteuning meer nodig dan dit. Een gelovige die hijgt naar God, hongert en dorst naar de gerechtigheid, genade die welig tiert, een hart dat sterk betrokken is bij geestelijke plichten, levendig, veel in het gebed, nederig en teer is en een hemelse gesteldheid en hemelse verlangens heeft – dat zijn kenmerken die niet verbonden kunnen worden aan een levenloze en geesteloze betrachting van godsdienstplichten.

2. Winslow citeert hier het derde couplet van de hymne ‘Come, Holy Spirit, Heavenly Dove’: ‘And shall we then forever live at this poor dying rate?’